

<https://doi.org/10.62837/2026.5.266>

Azərbaycan Tibb Universiteti
MİRZƏYEVA ARZU AĞANƏHMƏD QIZI
mirzayeva.arzu1960@gmail.com
ORCID: 0009-0003-6717-4785

**SƏMƏD VURĞUN YARADICILIĞINDA VƏTƏN,
TƏBİƏT VƏ ANA DİLİ SEVGİSİ**
X Ü L A S Ə

Açar sözlər: *Səməd Vurğun, Azərbaycan ədəbiyyatı, Vətən sevgisi, təbiət motivləri, ana dili, milli ruh, poeziya, vətənpərvərlik*

Məqalədə Səməd Vurğun yaradıcılığında Vətən, təbiət və ana dili sevgisinin bədii-poetik xüsusiyyətləri araşdırılmışdır. Şairin əsərlərində doğma torpağa bağlılıq, milli-mənəvi dəyərlər, Azərbaycan təbiətinin gözəllikləri və ana dilinə məhəbbət yüksək poetik dillə ifadə olunmuşdur. Məqalədə Səməd Vurğunun “Azərbaycan”, “Muğan”, “Vaqif” və digər əsərləri əsasında onun vətənpərvərlik ideyaları, təbiət motivləri və milli ruhu təhlil edilmişdir. Eyni zamanda şairin sadə, axıcı və xalq ruhuna yaxın poetik dili diqqətə çatdırılmışdır. Tədqiqat nəticəsində müəyyən edilmişdir ki, Səməd Vurğun yaradıcılığı Azərbaycan xalqının milli kimliyinin, ana dilinin və vətənpərvərlik duyğularının formalaşmasında mühüm rol oynayır. Şairin əsərləri bu gün də milli-mənəvi dəyərlərin qorunması və gənc nəslin vətənpərvərlik ruhunda tərbiyəsi baxımından aktuallığını saxlayır.

Arzu Mirzayeva
LOVE FOR HOMELAND, NATURE AND MOTHER LANGUAGE IN
SAMAD VURG'S CREATIVE WORK
S U M M A R Y

Keywords: *Samed Vurgun, Azerbaijani literature, homeland love, nature motifs, native language, poetry, patriotism, national spirit*

The article examines the artistic and poetic features of love for homeland, nature, and native language in the works of Səməd Vurğun. The poet's творчество reflects devotion to the native land, national and moral values, the beauty of Azerbaijani nature, and deep respect for the mother tongue through rich poetic language. The article analyzes patriotic ideas, nature motifs, and national spirit based on Samed Vurgun's works such as “Azerbaijan,” “Mugan,” and “Vagif.” It also highlights the simplicity, fluency, and folk spirit of the poet's language. The research concludes that Samed Vurgun's works play a significant role in shaping national identity, patriotism, and respect for the native language in Azerbaijani literature. His literary heritage remains relevant today in preserving national and moral values and educating younger generations in the spirit of patriotism.

Арзу Мирзайева

**ЛЮБОВЬ К РОДИНЕ, ПРИРОДЕ И РОДНОМУ
ЯЗЫКУ В ТВОРЧЕСТВЕ
САМАДА ВУРГУНА
РЕЗЮМЕ**

Ключевые слова: *Самед Вургун, азербайджанская литература, любовь к Родине, природа, родной язык, поэзия, патриотизм, национальный дух*

В статье исследуются художественно-поэтические особенности любви к Родине, природе и родному языку в творчестве Səməd Vurğun. В произведениях поэта отражены преданность родной земле, национально-нравственные ценности, красота азербайджанской природы и любовь к родному языку. В статье анализируются патриотические идеи, природные мотивы и национальный дух на основе произведений «Азербайджан», «Мугань», «Вагиф» и других. Особое внимание уделяется простоте, выразительности и народности поэтического языка С. Вургуна. В результате исследования установлено, что творчество поэта играет важную роль в формировании национального самосознания, патриотизма и уважения к родному языку. Литературное наследие С. Вургуна и сегодня сохраняет свою актуальность в деле воспитания молодого поколения в духе патриотизма и сохранения национально-нравственных ценностей.

Azərbaycan ədəbiyyatının inkişafında mühüm xidmətləri olan sənətkarlardan biri Səməd Vurğun olmuşdur. Onun yaradıcılığı milli ruhun, Vətən sevgisinin, təbiət gözəlliklərinin və ana dilinə bağlılığın yüksək poetik ifadəsi ilə seçilir.

Səməd Vurğun Azərbaycan ədəbiyyatı tarixində təkə qüdrətli bir şair deyil, həm də doğma torpağın, uca dağların, yaşıl meşələrin və insanın daxili gözəlliyinin ən böyük nəğməkarı kimi yadda qalmışdır. Onun poeziyası Azərbaycan təbiətinin rəngarəng boyalarını, xalqın ruhunu və vətənə olan sonsuz sevgini özündə təcəssüm etdirir.

Şairin yaradıcılığında təbiət sadəcə bir fon deyil, canlı bir varlıq, insan hisslərinin tərəfdaşdır. "Azərbaycan" şeiri bu sevginin ən uca zirvəsidir. Səməd Vurğun vətənin hər daşını, hər çayını canından çox sevirdi və bu məhəbbət onun poetik dilinin axıcılığında, səmimiyyətində aydın görünürdü. Onun əsərləri bu gün də hər bir azərbaycanlının qəlbində vətənpərvərlik hisslərini alovlandırır. Onun əsərlərini öyrənmək gənc nəsildə ekoloji şüurun və vətənpərvərlik hissinin formalaşması baxımından bu gün də son dərəcə aktualdır. Şair yaradıcılığında Azərbaycanı bütöv bir bədən, onun şəhər və kəndlərini, dağ və düzənlərini isə bu bədənin ayrılmaz üzvləri kimi təsvir edir. "El bilir ki, sən mənimsən, Yurdum, yuvam, məskənim sən" misraları onun vətəndaşlıq mövqeyinin rəmzidir.

Səməd Vurğun Azərbaycan poeziyasında romantik duyğularla realist təsvirləri ustalıqla birləşdirən sənətkar kimi tanınır. O, doğma yurdun təbiətini,

insanını və dilini böyük sevgi ilə tərənnüm etmişdir. Şairin yaradıcılığında Vətən anlayışı yalnız coğrafi məkan deyil, milli kimliyi və mənəvi yaddaşı yaşadan müqəddəs dəyər kimi təqdim edilir. Eyni zamanda ana dili şair üçün xalqın ruhunu yaşadan ən böyük mənəvi sərvət hesab olunur. Bu baxımdan Səməd Vurğun yaradıcılığı Azərbaycan xalqının milli-mənəvi dəyərlərinin bədii salnaməsi kimi xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Şair Azərbaycanı böyük məhəbbətlə təsvir etmiş, xalqın tarixini, qəhrəmanlığını və milli birlik duyğusunu poetik dillə ifadə etmişdir. Onun "Azərbaycan", "Vaqif", "Muğan", "Komsomol poeması" kimi əsərlərində Vətən sevgisi aparıcı xətt təşkil edir. Səməd Vurğunun məşhur misralarında Vətənə bağlılıq açıq şəkildə hiss olunur:

"El bilir ki, sən mənimsən,

Yurdum, yuvam, məskənim sən".

Şair üçün doğma torpaq xalqın milli kimliyini yaşadan müqəddəs varlıqdır. S. Vurğun xüsusilə xalqın birliyini, azadlıq ruhunu və vətənpərvərlik hisslərini yüksək bədii ustalqla tərənnüm etmişdir. Səməd Vurğunun "Azərbaycan" şeiri ölkənin sadəcə poetik rəmzi deyil, həm də onun fiziki və mədəni coğrafiyasının mükəmməl publisist icmalındır. Şair vətəni bütöv bir orqanizm kimi qəbul edir. Onun misralarında Kürün daşması, Xəzərin ləpələnməsi, Mil, Muğan və Qarabağ düzlərinin relyefi elə dəqiqliklə təsvir olunur ki, oxucu həm bədii zövq alır, həm də bu torpağın təbii resursları və ekologiyası haqqında vizual təsəvvür qazanır:

Sıra dağlar, gen dərələr,

Ürək açan mənzərələr...

Publisist baxımdan yanaşdıqda, şair fərdi sevgini ümummillə mənafeyə çevirməyi bacarır. O, təbiəti sevməyi subyektiv bir hiss olmaqdan çıxarır, vətəndaşlıq borcu səviyyəsinə qaldırır.

S. Vurğun poeziyasında Ceyranlar, Kür çayı, Göygöl, Kəpəz dağları canlı obrazlar kimi çıxış edir. Şair təbiətlə dərdləşir, onun gözəlliyi qarşısında baş əyir və insanları bu gözəlliyi qorumağa çağırır. Müəllifin "Vaqif", "Fərhad və Şirin" dramlarında, eləcə də poemalarında hadisələr fonunda mütləq şəkildə Azərbaycanın əsrarəngiz təbiəti və bu torpağa bağlılıq fəlsəfəsi qabardılır. Səməd Vurğunun yaradıcılığı humanizm, təbiətə vurğunluq və ali vətənpərvərlik dərsləridir. O, təbiəti sevməyi vətəni sevməyin ilkin şərti hesab edirdi.

Şair üçün təbiət yalnız gözəllik mənbəyi deyil, həm də insan ruhunun aynasıdır. Təbiət təsvirləri vasitəsilə insanın hiss və duyğuları daha təsirli şəkildə ifadə olunur. "Muğan" poemasında torpağın bərəkəti, kənd həyatının zəhməti və təbiətin gözəlliyi harmonik şəkildə əks etdirilmişdir. Təbiət burada həyatın və zəhmətin ayrılmaz hissəsi kimi təqdim olunur.

Onun məşhur "Ceyran" şeiri bu sahədə ən parlaq nümunədir. Şair Muğan düzünün bu zərif canlısını sadəcə bir heyvan kimi deyil, Azərbaycan gözəlliyinin, məsumluğunun və ekoloji saflığının simvolu kimi təqdim edir:

Baxışların oxdur, qəlbi yaralayır,
Hicranın dözülməz, bağı paralayır...

Şairin fəlsəfəsində təbiət insanı formalaşdıran əsas amildir. Göygöl, Kəpəz, dumanlı dağlar onun poeziyasında daxili monoloq apararı, qəm qüssə çəkən və ya sevinən canlı subyektlərdir. S. Vurğun insanın təbiətin ağası deyil, onun sadəcə bir parçası olduğunu bədii dillə sübut edirdi. Bu isə müasir ekoloji fəlsəfənin (ekosentrizm) fundamental əsasıdır.

Səməd Vurğunun təbiət təsvirləri həm realist, həm də romantik xüsusiyyətlər daşıyır. O, təbiəti sevən və onu qorumağa çağırarı sənətkar kimi çıxış edir. Şairin əsərlərində insan və təbiət harmoniyası xüsusi poetik ahəng yaradır.

Səməd Vurğunun elmi-fəlsəfi təfəkkürü onun dramatik əsərlərində də özünü büruzə verir. "Vaqif" dramında Şuşanın, Qarabağın dağlıq relyefi, keçilməz qayaları sadəcə coğrafi məkan deyil, həm də xalqın sarsılmaz iradəsinin, azadlıq eşqinin simvoludur. "Fərhad və Şirin" mənzum dramında isə təbiət qüvvələri – daşlar, qayalar, su yolları insan əməyinin, yaradıcılığının mübarizə meydanına çevrilir.

Şair publisist kəsərliliyi ilə göstərirdi ki, torpağa bağlı olmayan, onun suyundan içib havasını udmayan insan daxilən naqisdir və onun vətənpərvərliyi saxtadır.

Səməd Vurğunun yaradıcılığında ana dili xalqın milli varlığını qoruyan əsas mənəvi sərvətlərdən biri hesab olunur. Şair Azərbaycan dilinin zənginliyini və gözəlliyini öz poeziyasında böyük ustalılıqla əks etdirmişdir. O, ana dilini xalqın tarixi yaddaşı, milli kimliyi və mədəniyyətinin daşıyıcısı kimi qiymətləndirmişdir. Şairin əsərlərində dilə sevgi Vətən sevgisi ilə birləşir və milli ruhun əsas göstəricilərindən birinə çevrilir. Səməd Vurğun xalq danışıq dilinin incəliklərini poeziyaya gətirmiş, sadə, axıcı və təsirli üslub yaratmışdır:

*"Mənim anam bu dünyada
Bir dənədir, bircə dənə".*

Bu misralarda ana dili müqəddəs mənəvi dəyər kimi təqdim edilir. Şair üçün dil xalqın ruhunu yaşadan, milli yaddaşı qoruyan ən qiymətli xəzinədir.

Səməd Vurğun hesab edirdi ki, ana dilini qorumaq xalqın milli kimliyini qorumaq deməkdir. Bu baxımdan onun yaradıcılığı bu gün də Azərbaycan dilinə sevgi və hörmət hissənin formalaşmasında mühüm rol oynayır. Şairin poetik dili və sənətkarlıq xüsusiyyətləri Səməd Vurğun yaradıcılığının əsas xüsusiyyətlərindən biri sadə və axıcı poetik dildir. Şair xalq dilinin zəngin imkanlarından istifadə etmiş, folklor elementlərini poeziyaya uğurla gətirmişdir.

Onun əsərlərində epitet, metafora, təşbeh və poetik müraciətlər geniş istifadə olunmuşdur. Təbiət təsvirləri və Vətən sevgisinin poetik vəhdəti şairin əsərlərinə yüksək emosional təsir gücü qazandırmışdır.

Müasir dövrdə də Səməd Vurğun yaradıcılığı öz aktuallığını qoruyur. Onun əsərlərindəki Vətən sevgisi, təbiətə bağlılıq və ana dilinə hörmət ideyaları gənc

nəslin milli ruhda tərbiyəsində mühüm əhəmiyyət daşıyır. Şairin poeziyası Azərbaycan xalqının milli-mənəvi dəyərlərini yaşadan qiymətli ədəbi irs hesab olunur. Xüsusilə qloballaşma dövründə ana dilinin qorunması və milli kimliyin yaşadılması baxımından Səməd Vurğunun yaradıcılığı böyük əhəmiyyət kəsb edir.

Nəticə olaraq qeyd etmək olar ki, Səməd Vurğun Azərbaycan ədəbiyyatında Vətən, təbiət və ana dili sevgisini yüksək poetik ustalıqla tərənnüm edən qüdrətli sənətkardır. Onun yaradıcılığında milli ruh, mənəvi dəyərlər və doğma torpağa bağlılıq əsas yer tutur.

Şairin əsərləri yalnız bədii-estetik baxımdan deyil, həm də milli-mənəvi tərbiyə baxımından böyük əhəmiyyət daşıyır. Səməd Vurğun poeziyası Azərbaycan xalqının milli kimliyini, ana dilini və Vətən sevgisini yaşadan zəngin ədəbi xəzinədir.

Səməd Vurğun hesab edirdi ki, ana dilini qorumaq milli kimliyi qorumaq deməkdir. Onun yaradıcılığında dilə sevgi, Vətənə sevgi və xalqına bağlılıq bir-biri ilə sıx əlaqədədir. Şairin əsərləri bu gün də Azərbaycan dilinin zənginliyini və poetik imkanlarını nümayiş etdirən qiymətli ədəbi nümunələr hesab olunur.

Səməd Vurğunun yaradıcılığını elmi-publisist kontekstdə qiymətləndirərkən belə bir nəticəyə gəlirik ki, o, təbiəti sadəcə vəsf edən bir romantik deyil, onun mühafizəsinə çağıran ilk böyük ekoloq-şairlərimizdəndir. O, Azərbaycanın zəngin təbii landşaftını poetik dillə gələcək nəsillərə əmanət etmişdir.

Bu gün onun əsərlərini oxumaq, sadəcə keçmişə boylanmaq deyil, həm də doğma planetimizi, yurdumuzu və onun faunasını qorumaq üçün milli bir çağırışdır. Vurğun poeziyası – vətənə və təbiətə olan ali məhəbbətin bədii-elmi manifestidir.

Ə D Ə B İ Y Y A T S İ Y A H I S I

1. İlham Əliyev – Səməd Vurğunun 120 illiyi ilə bağlı sərəncam. 23 fevral, 2026;
2. Azərbaycan poeziyası antologiyası. Bakı, 2025;
3. Azərbaycan dilçiliyi üzrə elmi məqalələr toplusu. Bakı, 2024;
4. Səməd Vurğun – Seçilmiş əsərləri. Müxtəlif nəşrlər Bakı, 2005;
5. Müasir Azərbaycan dili. Təhsil nəşriyyatı. Bakı, 1980;
6. Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi. Elm nəşriyyatı Bakı, 1977.

Rəyçi: Dosent E.A.Məmmədova